

YHDENVERTAISUUS
VALTUUTETTU

DISKRIMINERINGS OMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

Lausunto

1 (2)

20.5.2021

VTDno-2021-356

Oikeusministeriölle

Lausuntopyyntönne luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle vanhemmuuslaiksi VN/5966/2019

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esityksestä vanhemmuuslaiksi.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu toimii yhdenvertaisuuslain toimeenpanon valvojana. Valtuutettu edistää yhdenvertaisuutta ja puuttuu syrjintään.

Yleisesti valtuutettu toteaa, että isyys- ja äitiyslainsäädännön yhdistäminen on tärkeä uudistus, joka selkiyttää vanhemmuuden asemaa oikeusjärjestyksessä. Samoin lain pyrkimys sukupuolineutraaliin ilmaisuun on oikeasuuntainen. Kuten luonnoksessa todetaan, nyt on kuitenkin lähinnä kyse äitiys- ja isyyslakien yhdistämisestä, ja siten melko tekniluonteisesta uudistuksesta. Osittain uudistuksen jälkeenkin on varsin monimutkaisia säädösratkaisuja, kun käytetään isyys- ja äitiys- termejä, ja johtavat erityisesti transhenkilöiden kohdalla epävarmoihin tilanteisiin, jotka saattavat muodostaa uhan heidän yhdenvertaisuudelleen. Trasek ry on nostanut lausunnossaan hyvin esiin näitä ongelmia.

Yhdenvertaisuuden näkökulmasta on olennaista, miten lainsäädäntö voi parantaa eri perhemuotojen asemaa yhteiskunnassa. Sillä, että moninaiset perhemuodot tunnustetaan laissa ja niille annetaan yhdenvertainen asema, on suuri merkitys sille, miten perustuslain turvaama oikeus yksityiselämään toteutuu, sekä myös miten lapsen edun ensisijaisuus varmistetaan ja hänen hyvää kasvua tuetaan, riippumatta siitä, missä perhemuodossa hän kasvaa. Asialla on olennaista merkitystä myös omaisuuden suojan kannalta tietyissä perhe- ja perintöoikeudellisissa kysymyksissä.

Vuoden 2019 äitiyslaki oli tärkeä askel kohti mahdollisuutta juridisen vanhemmuuden tunnustamista. Valtuutettu tukee kuitenkin niitä kantoja, joita lausunnoissa on tuotu esiin koskien mahdollisuutta vanhemmuuden vahvistamiseksi useammalle kuin kahdelle henkilölle. Asian selvittämisen tarpeellisuus nousi esiin muun muassa Seta ry:n ja Naisasialiitto Unionin lausunnoissa. Tämä mahdollistaisi erityisesti sateenkaari- ja uusperheiden kohdalla, että ne aikuiset, jotka käytännössä ovat lapsen lähellä ja hänestä huolehtivat, voisivat saada vanhemmuuden vahvistettua. Esimerkiksi naisparin ei tarvitsisi tehdä valintaa, tunnustaako toinen äiti vanhemmuuden, vai biologinen isä. Useamman kuin kahden vanhemman tunnustaminen tarkoittaa luonnollisesti

varsin laaja-alaista selvitys- ja lainvalmistelutyötä, mutta yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tärkeänä, että asian valmistelu jatkuisi, vaikka esitys nyt annettaisiin suppeampana.

Hedelmöityshoitojen osalta esitysluonnoksen perusteella naisparille tulisi mahdollisuus valita, että luovutetut siittiöt ovat nimetyltä, isyyden tunnustamiseen suostuvalta mieheltä. Tämä tukee sitä lähtökohtaa, että lapsella on oikeus tuntea biologinen syntyperänsä, ja yhdenvertaisuusvaltuutettu kannattaa tätä muutosta. Kuitenkin muutos tarkoittaisi, että ehdotuksen nykymuodossa siittiöiden luovuttajalle vahvistettava vanhemmuus sulkee pois toisen samassa kodissa lapsen kanssa elävän vanhemmuuden tunnustamisen. Tämäkin puoltaa sitä, että mahdollisuutta vanhemmuuden tunnustamiselle useammalle kuin kahdelle vanhemmalle selvitetään edelleen.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Kristina Stenman